

TÜRKİYE'DE EĞİTİM HİZMETİNİN YÖNETİMLER ARASI BÖLÜŞÜMÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ (2006-2015): HİZMET ÇAKIŞMASI MI?

Bilge Hakan Agun

Trakya Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Yrd. Doç. Dr.
bhakanagun@trakya.edu.tr

Özet

Bir arada yaşamaktan kaynaklanan ihtiyaçlar, merkezi idare ve/veya yerel yönetimler tarafından karşılanmaktadır. Eğitim hizmeti gibi, hem merkezi ve hem de yerel yönetimlerce arz edilen hizmetlerin sınırları yönetimler arasında kesin olarak belirlenmezse hizmet çakışması ortaya çıkmaktadır. Çalışmada, Türkiye'deki yönetimler arasındaki mali ilişkiler çerçevesinde hizmet bölüşümüne yönelik kanuni düzenlemelere ve devamında eğitim hizmetinin hem ulusal bütçe hem de yerel bütçeler içerisindeki gelişimine ve hizmet çakışmasına yol açılıp açılmadığına yönelik değerlendirmeler yer verilmiştir. Yerel yönetim birimlerinden il özel idareleri hariç yönetimler arası planlama ve koordinasyon eksikliğinin büyükşehir ve büyükşehir dışı belediyelerde kısmi de olsa hizmet çakışmasına neden olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Merkezi idare, idareler arası mali ilişkiler, hizmet bölüşümü, hizmet çakışması, eğitim hizmeti.

Alan Tanımı: Merkezi ve Yerel Yönetimler; İdarelerarası İlişkiler (Kamu Ekonomisi ve Kamu Maliyesi Konuları)

AN ASSESMENT OF DISTRIBUTION OF EDUCATION EXPENDITURE RESPONSIBILITIES BETWEEN PUBLIC AUTHORITIES IN TURKEY (2006-2015): A SERVICE OVERLAP?

Abstract

Social needs arising from living together, are met by central government and/or local governments. If the limits of services, which supplied by both central and local governments such as educational services, are not determined exactly, there can be service overlaps. We analyse the government regulations in Turkey regarding distribution of service responsibilities within the framework of financial relations between the public authorities, development of education service in both national budget and local budgets and asses whether a service overlap is created or not. We concluded that the lack of planning and coordination between public authorities, with the exception of provincial local governments, creates, even partly, a service overlap in metropolitan and non-metropolitan municipalities.

Keywords: *Central government, intergovernmental fiscal relations, distribution of service responsibilities, service overlap, education service.*

Jel Jodes: *H52, H75*

1. GİRİŞ

Toplumda yaşayan bireyler açısından beşeri ihtiyaçlar iki temel gruba ayrılmaktadır: Bireysel ihtiyaçlar ve toplumsal ihtiyaçlar. Bireysel ihtiyaçlar, bireyin kendisine doğrudan fayda sağlayan ihtiyaçları olmasına karşın, toplumsal ihtiyaçlar bir arada yaşamaktan kaynaklanan ve toplumsal fayda sağlayan ihtiyaçlardır. Bir arada yaşamaktan kaynaklanan ihtiyaçlar, ulusal ve yerel düzeyde ortaya çıkan ve yine bu düzeylerde karşılanması gereken ihtiyaçlardır. Örneğin, iç ve dış güvenlik, adaletin sağlanması, diploması, bayındırlık, eğitim, sağlık, çevre gibi ihtiyaçlar ulusal düzeyde ya da her iki düzeyde ortaklaşa arz ile bireylerin tüketimine sunulmaktadır.

İhtiyaçların ortaklaşa sunulması ile birlikte yönetimler arasında bir takım ilişkiler ortaya çıkmaktadır. Bu ilişkiler yönetimler arası mali ilişkiler olup, mali tevzin olarak isimlendirilmektedir. Mali tevzin, hizmet ve gelir bölüşümünü ifade etmektedir. Bu bağlamda, yönetimler arası mali ilişkilerin düzenlenmesinde, öncelikle yönetimler düzeyinde yetkilerin ve görevlerin (hizmetlerin sınırlarının) nasıl bölüşüleceğinin sınırlarının çizilmesi gerekmektedir. Bu gereklilik hem siyasi hem de hukuki düzenlemelerle oluşturulmaktadır. Bu sınırların kesin olarak belirlenmesi yönetimler arası hizmet çakışmasının önüne geçerek, toplumun refahının artırılmasında etkili olmaktadır.

Toplumsal ihtiyaçların etkin ve verimli bir şekilde sunulabilmesi ya da toplumsal refahın ençoklaştırılabilmesi için hizmet bölüşümünde etkinliğin sağlanması ve bunun gerçekleştirilmesi için de hizmetin özelliği gereği hem merkezi idare ve hem de yerel yönetimlerce koordinasyon sağlanarak ve planlama yapılarak sunulması gerekmektedir. Örneğin, eğitim hizmeti merkezi idare ile yerel yönetimler arasında koordinasyon sağlanarak yürütülmesi gereken yarı kamusal bir hizmettir (Öncel, 1998: 54). Özellikle, yerel yönetimlere belli düzeylerde eğitimin düzenlenmesi yönelik görevler verilebilir. Yani, ilk ve orta öğretim hizmetlere yönelik sorumluluk idareler arasında bölüştürülebilir (Musgrave; 1991:120). Ancak, eğitim hizmeti merkezi idare tarafından yerine getirilmelidir. Merkezi idarenin görevi, eğitim çağındaki çocukların yaşadıkları yerel yönetimlerin gelir kaynaklarına bakmadan eğitim hizmetini adalet ve etkinlik içerisinde vermesidir (Prud'Homme, 1991: 204). Aksi takdirde, kamu ekonomisi fonksiyonları açısından, kaynak ayırımında etkisizliğe yol açılarak gelir bölüşümünde adaletten uzaklaşılmasına neden olunacaktır.

Çalışmada, ilk olarak, yönetimler arası mali ilişkilere ve mali tevzine yer verilecektir. İkinci olarak, merkezi idare* ile yerel yönetimlerin birlikte gördükleri hizmetlere (eğitim hizmetine); üçüncü olarak, eğitim hizmetinin merkezi idare ile yerel yönetimlerce (il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, büyükşehir belediyeleri dışındaki il belediyeleri ve ilçe belediyelerince) hizmet bölüşümüne yönelik kanunlar çerçevesindeki düzenlemelerine değinilecektir. Son olarak, tüm yönetim kademelerinin bütçelerinden eğitim hizmeti için ayırdıkları kaynakların payı ile birlikte hizmet bölüşümünde çakışma olup olmadığına yönelik değerlendirmeler irdelenecektir.

2. YÖNETİMLER ARASI MALİ İLİŞKİLER: HİZMET BÖLÜŞÜMÜ

Toplumsal ihtiyaçlar, kamusal mal ve hizmetlerin arzı ile karşılanmaktadır. Bu tür mal ve hizmetler ise ya merkezi idare ya yerel yönetim ya da her iki yönetim arasında ortaklaşa olarak sunulmaktadır. Yerel nitelikli mal ya da hizmetlerin arzının verimli ve etkin bir şekilde yerine getirilebilmesi, yerel düzeydeki üretim birimlerine ihtiyaç duyulmasını gerektirmektedir. İşte bu tür mal ya da hizmet arzı

* Merkezi idare kavramı ile genel bütçeli kuruluşlar ifade edilmektedir.

nedeniyle merkezi idare ile yerel yönetimler arasında mali ilişkilerin doğması kaçınılmaz olmaktadır.

Merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki mali ilişkiler belirli esaslara göre düzenlenmektedir. Bunun nedenlerinin başında (Aksi belirtilmedikçe Nadaroğlu, 1963: 176-7) Wagner Kanunu olarak da bilinen kamu harcamalarının sürekli artış eğiliminin yerel yönetimleri de kapsaması gelmektedir. Yani, merkezi idare ile birlikte yerel nitelikli ihtiyaçlar da sürekli bir artış içerisindedir (Reuter, 1943: 108). Yönetimler arası mali ilişkileri doğuran nedenlerden ikincisi, hem merkezi idare ve hem de yerel yönetimler gelirlerini tek kaynaktan sağlama zorunluluğunun olmasıdır. Çünkü, kamusal hizmetleri karşılayacak kaynak ortaktır ve bu kaynak milli gelirdir. Üçüncü neden, gelirlerin merkezileşmesidir. Genellikle, üniter yapıdaki ülkelerde, temel vergi kaynakları merkezi idarenin elindedir. Bu ise, yerel yönetimlerin gelir kaynaklarını sınırlandırmakta ve merkezi idareden yerel yönetimlere pay verilmesine neden olmaktadır. (Öncel, 1998: 25). Dördüncü neden ise, harcamaların merkezileşmesidir. Kamu gelirlerdeki özellikle de vergilerin egemenlik gücüne dayalı olarak tahsil edilmesi bağlamında gerçekleşen merkezileşme eğilimi kendini kamu harcamalarında da göstermektedir. Yerel yönetimlerce arz edilen mal ve/veya hizmetler merkezi idare tarafından arz edilmeye başlanmaktadır. Yerel yönetimler arasındaki mali eşitliğin sağlanması zorunluluğu ise yönetimler arası mali ilişkilerin düzenlenmesinin beşinci nedenidir. Şöyle ki, yerel yönetimlerin kendi aralarında ekonomik, sosyal, coğrafi, nüfus ve gelişmişlik düzeyleri birbirlerinden farklıdır (Yüksel, 2009: 10). Bu farklılıklar, yerel yönetimlerin mali güç farklılığına da yol açmaktadır. Bu farklar, yönetimler arası mali ilişkiler ile kapatılabilmektedir. Son neden ise, yerel yönetimlerin devlet erki karşısında korunmasıdır. Kamu hukuku açısından merkezi idarenin yerel yönetimlere karşı üstünlüğü vardır. Eğer, yerel yönetimlerin hizmet türleri ve bu hizmetlerinin sınırları belirlenmez ise merkezi idarenin keyfi kararları sonucu yerel yönetimlere maliyetler yüklenebilir (Nadaroğlu, 1989: 77).

Yönetimler arasındaki yukarıda kısaca açıklanan mali ilişkiler mali tevzin olarak isimlendirilmekte ve mali tevzin, iki şekilde tanımlanmaktadır. Dar anlamıyla, mali tevzin, yönetimler arasındaki gelir bölüşümünü, geniş anlamıyla ise, hizmet ve gelir bölüşümünü ifade etmektedir (Nadaroğlu, 1963: 175; Nadaroğlu, 1983-1984: 72). Bu bağlamda, mali tevzin, ilk olarak parasal ilişkiler anlamına gelse de, bir süreci gerektirmektedir. Bu süreçlerden ilki hizmet bölüşümü (Reuter, 1943: 117), ikincisi ise gelir bölüşümüdür.

Yönetimler arası mali ilişkilerin düzenlenmesinde, öncelikle yönetimler düzeyinde yetkilerin ve görevlerin (hizmetlerin sınırlarının) nasıl bölüşüleceğinin sınırlarının çizilmesi gerekmektedir. Bu gereklilik hem siyasi hem de hukuki düzenlemelerle oluşturulmaktadır. Hizmet arzına yönelik sınırlar belirlendikten sonra da, bu hizmetleri karşılayacak gelirlerin bölüşülmesi, yönetimler arası mali ilişkiler sürecini tamamlamaktadır (Nadaroğlu ve Keleş, 1991: 25). Yine de, hizmet ile gelir arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Hizmet gelire bağlı iken, gelir de hizmete bağlıdır. Örneğin, hizmet dikkate alınmadan gelir bölüşümü yapılırsa, eğer başlangıçta hizmet bölüşümü açısından bir dengesizlik varsa, bu durumda yeni bir dengesizlik ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı, mali tevzinde hizmet ile gelir bölüşümü birlikte ele alınmalıdır (Tekin, 1977: 123-4).

Mali tevzin bağlamında, yönetimler düzeyinde kamusal hizmetlerin gerçekleştirilmesi, ayrımı ve etkileri ekonomik sonuçlar da doğurmaktadır (Tekin, 1977: 123). Şöyle ki, toplumsal refahın ençoklaştırılması için kamu kesiminin, ekonomi üzerinde etkili olduğu kaynak ayrımında etkinliği sağlama, gelir bölüşümünde adaleti sağlama ve ekonomik istikrarı gerçekleştirme fonksiyonlarının yerine getirilmesinde, özellikle de kaynak ayrımında etkinliği sağlama fonksiyonu görevi merkezi idarenin yanında yerel yönetimleri de kapsamaktadır (Akalin, 1994: 9, Güner, 2007: 49). Diğer bir deyişle, kaynak ayrımında etkinliği sağlama fonksiyonu yerel yönetimlerin de faaliyet alanı içerisine girmektedir (Gündüz ve Agun, 2009: 230-1).

Kaynak dağılımında etkinliği sağlama açısından, hizmet bölüşümü bağlamında, kamusal hizmetlerin hangisi ya da hangilerinin yerel yönetimler tarafından yerine getirileceği konusunda kesin kriterler bulunmamaktadır. Yine de kesin olmayan bu kriterler her ülkenin içinde bulunulan ekonomik şartlarına, sosyal yapılarına ve yerel yönetimlerin idari ve mali yapılarına göre değişiklikler göstermektedir. (Nadaroğlu, 1963: 178). Temel olarak yönetimler arası hizmet bölüşümünde, değişiklik gösteren bu kriterler (i). etkinlik kriteri, (ii). hizmetin faydasının bölünebilirliği ve dışsallığı (Her iki kriter iktisadilik kriteri olarak da isimlendirilmektedir (Bkz. Çetinkaya, 2009: 42-7; dışsallık için bkz. Buchanan and Flowers (1987) ve Önder (1974)) ve (iii). tarihi ve politik nedenler olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Ayrıntılı bilgi için bkz. Öncel, 1998: 34-44).

Yönetimler arası hizmet bölüşümünde kriterlerin yanında bir takım ilkelerin varlığı da söz konusudur. Bu ilkeler üç grupta toplanmakta olup, bu ilkelerden birincisi kamu hizmetinin gerektirdiği en uygun idareye verilmesi ilkesidir. Bu ilkenin

temelini, kamusal hizmetlerin faydasının bölünebilirliği ve dışsallığı kriteri oluşturmaktadır. İkinci grupta yer alan ilke ise, hizmetlerin sınırlarının belirlenmesi ilkesidir. Bu ilkeye göre, yönetimlerin arz edecekleri mal ve/veya hizmetlerin sınırları iyice belirlenmelidir. Ancak, bazı mal ve/veya hizmetler için kesin sınır koymak zordur. Bundan dolayı da üçüncü grup ilke ortaya çıkmıştır. Üçüncü grup ilke de, hizmetlerde mükerrerliğin önlenmesi ilkesidir (Tekin, 1977: 129). Temelinde, yönetimler arası hizmet bölüşümünde, hizmetlerin hangi idareye ait olduğu konusunda koordinasyonun sağlanması ve gerekli planlamanın yapılması ile de yönetimler arasında hizmette mükerrerlik önenebilmektedir.

Yukarıdaki kriterler ve ilkeler çerçevesinde hizmetler yönetimler arasında belli yöntemler çerçevesinde bölüştürülmektedir. Bu yöntemler, genel yetki yöntemi, liste yetki yöntemi ve karma yetki yöntemidir. Genel yetki yönteminde, yerel yönetimlere yasal sınır getirilmeden kendi yetki alanı dışında bırakılmamış ve merkezi yönetime verilmemiş olmak üzere her türlü hizmeti yerine getirebilmeleri ve takdir yetkisine sahip olmalarıdır. Liste yönteminde ise, yerel yönetimlerin hizmetlerinin sınırı yasalarla belirlenmekte ve yerel yönetimler belirlenmiş yasal sınırların dışına tekrar yasal düzenleme yapılmadan çıkamamaktadırlar. Karma yöntemde de, yerel yönetimler yasalarda yer alan belirli sayıdaki hizmetleri yerine getirmektedirler. Ancak, yerel yönetimler yasalarla kendilerine verilen hizmetleri yerine getirdikten sonra, mahallin ortak ve medeni ihtiyaçları bağlamında her türlü hizmeti yüklenme yetkisi verilebilmektedir (Taraktaş, 2014: 23-4).

3. MERKEZİ İDARE İLE YEREL YÖNETİMLERİN BİRLİKTE GÖRDÜKLERİ HİZMETLER: EĞİTİM HİZMETİ

Bir takım mal ve/veya hizmetler yukarıda açıklanan nedenler, kriterler ve ilkeler ölçeğinde, özellikle de kaynak dağılımında etkinliği sağlama amacıyla merkezi idare ile yerel yönetimlerce birlikte arz edilmektedir (Falay, 2006: 11). Ancak, birlikte arzdan kasıt, ortaklık şeklinde arz anlamına gelmemektedir. Birlikte arzdan kasıt, bazı mal ve/veya hizmetlerin hem yerel yönetimler ve hem de merkezi idare tarafından arz edilebilmesidir. Her iki yönetim düzeyi açısından arzı mümkün olabilen mal ve hizmet türleri ise şunlardır (Çetinkaya, 2009: 50-4): sağlık hizmeti, eğitim ve kültür hizmetleri, çevre hizmeti, bayındırlık ve imar hizmetleri ve sosyal hizmetler.

Eğitim hizmeti, kamusal özelliği gereği, hem bireysel ve hem de dışsal fayda yaratan bir hizmettir ve yarı kamusal mal ve/veya hizmetler içerisinde yer almaktadır. Eğitim hizmeti, okul öncesi eğitimden üniversite düzeyine kadar çok geniş bir alanı kapsamakta olup, hizmetin yayılan faydası da buna göre değişiklik göstermektedir. Örneğin okul öncesi eğitim ile ilk ve orta öğretimin faydası daha çok yerel düzeyde kalırken (Akalin, 1994: 17), üniversite eğitimin faydası tüm ülke sınırlarına yayılabilmektedir. İşte bundan dolayı, eğitim hizmeti, yönetimler arası hizmet bölüşümünde dikkate alınan kriter ve ilkeler bağlamında hem merkezi idare ve hem de yerel yönetimlerce arz edilmesi gereken bir hizmettir Öncel, 1998: 39). Merkezi idare açısından bakıldığında; eğitim hizmetinin temel amaçları ve ilkelerinin belirlenmesi, uygulanması ile eğitimci yetiştirilmesi ve eğitim hizmetinin tüketiminde fırsat eşitliğinin yaratılması merkezi idarenin görevleri arasındadır (Yereli ve Kızıltan, 2014: 163). Yerel yönetimlerin (sınırlı) görevleri ise, okul binaları için arsa temini, okul binası yapmak, onarmak, eğitim araç ve gereçlerini tedarik etmek, burs vermek ve öğrencilerin barınmalarını sağlayacak binalar inşaa etmektir (TÜSİAD, 1995: 109).

4. TÜRKİYE’DE MERKEZİ İDARE İLE YEREL YÖNETİMLERİN EĞİTİM HİZMETİNE YÖNELİK GÖREVLERİ

Ülkemizde eğitim hizmeti anayasa ve kanunlar çerçevesinde merkezi idarenin sorumluluğundadır. Bu bağlamda, temel eğitim hizmetleri merkezi idare bağlamında, genel bütçeli kuruluş olan Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (1739 Sayılı Kanun Madde 56) ve yükseköğretim hizmeti ise, özel bütçeli kuruluş olan Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından yürütülmektedir. Merkezi idareye ek olarak, yerel yönetimlere de eğitim hizmetinin arzına yönelik görevler hem kuruluş kanunları, hem de diğer ilgili kanunlarla verilmiştir.

Eğitim hizmetine yönelik merkezi idare kapsamında değerlendirilen temel kanuni düzenlemelerin amacı, merkezi idare kapsamında MEB ile eğitim ve öğretim sistemine ilişkin gelişim ve sorun alanlarının belirlenerek, eğitim ve öğretime erişim, eğitim ve öğretimde kalite ve kurumsal kapasite olmak üzere üç temel grup altında eğitim politikalarını oluşturmaktır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2015: 1). Bu bağlamda, MEB’in eğitim hizmetine yönelik görevleri 652 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 2. maddesinde; eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak; eğitim ve öğretim

hizmetlerini yürütmek ve denetlemek; eğitim ve öğretimin her kademesi için ulusal politika ve stratejileri güncellemek ve yükseköğretim kurumları haricindeki eğitim ve öğretim kurumlarını açmak şeklinde özetlenebilir. Bu maddeye ek olarak, aynı KHK'nın 23. maddesinin birinci fıkrasının a bendinde *“Okul ve kurum binaları dahil, taşınmazlara ilişkin her türlü satım, yapma, yaptırma, bakım, onarım ve tadilat işlerini; bunlara ait kontrol, koordinasyon ve mimari proje çalışmalarını yürütmek,”* aynı fıkranın ç bendinde ise, *“Bakanlığın ihtiyaç duyduğu her türlü tesis ve hizmet binaları ile ihtiyaç duyulan okul ve eğitim yerleşkesi, sosyal donatı gibi eğitim tesislerini, Hazinesinin mülkiyetinde bulunan arazi, arsa ve binaların gerçek bedeli üzerinden devri karşılığında ve/veya bedeli Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerine bu amaçla konulan ödeneklerden veya döner sermaye gelirlerinden karşılanmak üzere, kiralamak, satın almak, yapmak, yaptırmak veya düzenlenen protokoller çerçevesinde Toplu Konut İdaresi Başkanlığına veya inşaat işleri ile ilgili araştırma, proje, taahhüt, finansman ve yapım işlemleri konusunda görevli ve yetkili kamu tüzel kişiliğine sahip diğer kamu kurum ve kuruluşlarına doğrudan yaptırmak ve bu amaçla yapılacak iş ve işlemleri yürütmek.”* görevi MEB merkez teşkilatı içerisinde yer alan İnşaat ve Emlak Dairesi Başkanlığı'na verilmiştir. Yine merkez teşkilatına bağlı birimler içerisinde yer alan Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün sorumlulukları ile ilgili olarak aralarında 222 Sayılı KHK'nın 27. maddesinin birinci fıkrasının g bendi hükmü uyarınca *“eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere, eğitim bina ve tesisleri ile eğitim araç ve gereçlerinin planlanması, projelendirilmesi ve üretilmesinde ...”* işbirliği yapma görevi de hüküm altına alınmıştır.

Eğitim hizmetlerinin arzına yönelik olarak merkezi idarenin görev ve sorumluluğunu ortaya koyan kanunlardan ikincisi ise, 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'dur. Kanunda eğitim hizmeti arzına yönelik olarak yetiştirici ve tamamlayıcı kurslar (Md. 11) ile isteğe bağlı tamamlayıcı ve isteğe bağlı kursların (Md. 13) Devlet tarafından açılabilmesine yönelik hüküm mevcuttur. 79. madde de ise, Milli Eğitim Bakanlığı'na ilköğretim okullarının yapımına ilişkin plan hazırlama görevi de verilmiştir.

Eğitim hizmeti arzına yönelik son temel düzenleme ise, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'dur. Bu kanunun kapsamı 1. madde de *“Türk milli eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı,*

öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsar” şeklinde hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda, okul binaları ve tesisleri (Md. 51) ile eğitim araç ve gereçlerinin (Md. 52-54) planlanması görevi Milli Eğitim Bakanlığı’ndadır.

Yerel yönetimler bağlamında, yerel yönetim birimlerinden il özel idarelerinin eğitim hizmeti arzına yönelik görevi ise, 5302 sayılı “*İl Özel İdaresi Kanunu*” nun 6. maddesinde “*İl Özel İdaresinin Görev ve Sorumlulukları*” başlığı altında hüküm altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasının a bendine göre, “*İl özel idaresi mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla; ilk ve ortaöğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içerisinde, Yapmakla görevli ve yetkilidir.*” şeklindeki düzenleme ile il özel idarelerine eğitim hizmeti görme görevi verilmiştir. Bu kanuna ek olarak, 222 sayılı “*İlköğretim ve Eğitim Kanunu*” ile de il özel idarelerine eğitim hizmeti arzı görev ve sorumluluğu verilmiştir. Kanunun 11., 13., 65., 76., 78. ve ek 4. madde hükümleri ile il özel idarelerine eğitim hizmeti arz görevi düzenlenmiştir. 11. ve 13. maddeleri ile yetiştirici ve tamamlayıcı ile isteğe bağlı tamamlayıcı sınıf ve kurs veren kurumlar il özel idareleri tarafından da açılabilmesine yönelik hüküm bulunmaktadır. 65. maddede ise, okul için yapılan bina ve tesisler özel idare adına tapuya tescil edilmesi ile birlikte bunların ve daha önce yapılmış olan bina ve tesislerinin sürekli bakım ve onarımları il özel idare bütçelerinden karşılanacağı da yer almaktadır. Kanunun 76. maddesinin birinci fıkrasının b bendinde ise, il özel idareleri “..... yıllık gelirlerinin en az % 20’si oranında” bütçelerine ödenek ayırma zorunluluğuna yönelik hüküm bulunmaktadır. Madde 78’de de, “..... ilköğretim kurumlarının ve öğretmen lojmanlarının yapım, tadil, esaslı onarım, her türlü ilk tesis ve okul eşyası, ders aletleri ile arsa ve arazi istisnaları, masraflarına ve küçük onarımlar, okulların genel giderleri gibi her türlü giderlere harcanır.” (Md. 78/1-a) Madde 79 da ise, Milli Eğitim Bakanlığı’na ilköğretim okullarının yapımı için hazırladığı plana paralel olarak valiliklerinde plan ve program hazırlayacağı, hazırlanan bu plan ile programın il genel meclisinde onanarak il bütçesine bağlanacağını da yer almaktadır. Ayrıca, 76. madde ile ayrılan ödeneğin harcanmasına ilişkin hüküm ise ek 4. maddede düzenlenmiştir. Bu maddeye, ayrılan ödenek, “*il özel idareler tarafından ortaöğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanması için de kullanılır.*” şeklinde düzenlenmiştir.

Yerel yönetim birimlerinden büyükşehir belediyelerinin ve ilçe belediyelerinin eğitim hizmeti arzına ilişkin görevleri de, 5216 Sayılı “*Büyükşehir Belediyesi Kanunu*”nda “*Büyükşehir Belediyesinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları*”nı düzenleyen üçüncü bölümünün “*Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları*” başlığı altındaki 7. maddesinin birinci fıkrasının n bendinde düzenlenmiş olup, “*Gerektiğinde, eğitim hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak*”la büyükşehir ve ilçe belediyelerine eğitim hizmeti görevi verilmiştir.

Belediyelerin ise eğitim hizmeti arzına yönelik görevi 5393 sayılı “*Belediye Kanunu*”nun 14. maddesinde “*Belediyenin görev ve sorumlulukları*” başlığı altında birinci fıkrasında iki grup olarak düzenlenmiştir. Eğitim hizmeti arzına yönelik kanuni düzenleme ikinci grup görev ve sorumluluklar olarak yer almakta olup, “*Belediye, mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla; b) Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir;*” Üçüncü fıkrasında ise, “*Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyelerin mali durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.*” şeklinde düzenlemeye gidilmiştir. Bu düzenlemenin dışında eğitim hizmetinin arzı için 222 sayılı kanunun 11. ve 13. maddelerinde yer alan hükümlerle belediyeler tarafından yetiştirici ve tamamlayıcı sınıf ve kurslar ile isteğe bağlı tamamlayıcı sınıf ve kurslara ilişkin kurumlar açılabilir görevi verilmiştir.

5. TÜRKİYE’DE MERKEZİ İDARE İLE YEREL YÖNETİMLERİN EĞİTİM HİZMETİ GİDERLERİNİN GELİŞİMİ: 2006-2015

Türkiye’de 2003 yılında yasalaşp 2006 yılından itibaren uygulanmaya başlanan 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile devlet bütçesinin kapsamı genişletilmiş, merkezi yönetim bütçesi (genel bütçeli kuruluşlar, özel bütçeli kuruluşlar ve düzenleyici ve denetleyici kurumlar bütçeleri) yanında sosyal güvenlik kurumları bütçeleri ile yerel yönetim bütçeleri de kapsama alınmış ve “Genel Yönetim Bütçesi” haline dönüşmüştür.

2006 yılından itibaren kamu harcamalarının - yerel yönetim harcamaları da dâhil- uluslararası karşılaştırmalara da imkân tanıyan ve OECD tarafından hazırlanan ve yayımlanan COFOG (The Classification of Functions of Government) temel

sınıflandırmasına uyumlaştırılarak *fonksiyonel harcama kalemleri istatistikleri* oluşturulmuştur. Bu bağlamda, Türkiye’de yönetimler düzeyinde eğitim hizmeti giderlerinin gelişimi iki açıdan ele alınabilir. İlk olarak, eğitim hizmetine yönelik gerçekleştirilen giderlerin kamu harcamaları içerisindeki payı; ikinci olarak ise, yönetimlerin kendi bütçeleri içerisindeki payısal gelişimlerinin fonksiyonel sınıflandırma açısından incelenmesidir.

Eğitim hizmeti için merkezi idare tarafından gerçekleştirilen harcamaların genel yönetim bütçe giderleri içerisindeki (kamu harcamalarına) payına bakıldığında, bu payın yıllar itibariyle yüzde 10’un altında gerçekleştiği aşağıda Tablo 1’de yer almaktadır. Merkezi idarece gerçekleştirilen eğitim hizmeti giderlerinin kamu harcamaları içerisindeki payı 2011 yılında % 7,46 ve 2012 - 2015 yılları arasındaki payları ise yüzde 7,50 ile yüzde 8 arasında değiştiği görülmektedir.

Yerel yönetimlerin eğitim hizmeti giderlerinin kamu harcamalarına oranına bakıldığında ise, 2011 yılından (yüzde 0,62) 2013 yılına (yüzde 0,96) kadar arttığı; 2014 yılında yüzde 0,38’e ve 2015 yılında da yüzde 0,29’a gerilediği görülmektedir. Aynı gelişim il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri açısından da geçerlidir. Büyükşehir dışındaki il belediyelerinin eğitim hizmetine yönelik gerçekleştirdikleri harcamaların kamu harcamaları içerisinde payı oldukça önemsiz düzeydedir.

Tablo 1. Yönetimler İtibariyle Eğitim Hizmeti Giderinin Kamu Harcamalarına Oranı (%) (2011-2015)

Yıllar	Merkezi İdare	Yerel Yönetimler	İl Özel İdareleri	Büyükşehir Belediyeleri	Büyükşehir Dışındaki İl Belediyeleri	İlçe Belediyeleri
2011	7,46	0,62	0,57	0,02	0,00	0,01
2012	7,54	0,72	0,67	0,02	0,00	0,01
2013	7,53	0,96	0,89	0,02	0,00	0,01
2014	8,07	0,38	0,33	0,02	0,00	0,01
2015	7,98	0,29	0,24	0,03	0,00	0,01

Kaynak: Tablodaki oranlar tarafımızdan T.C. Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, Genel Yönetim Mali İstatistikleri, www.muhasabat.gov.tr’den düzenlenmiştir.

Merkezi idare tarafından eğitim hizmetleri için yapılan harcamaların genel bütçe giderleri içerisinde payısal gelişimi ise, aşağıda Tablo 2’den de görüldüğü üzere en

düşük 2006 yılında yüzde 9,23 olarak gerçekleşmiş ve en yüksek gider 2015 yılında yüzde 12,48 olmuştur. 2006 ile 2015 yılları arasında yaklaşık yüzde 1-3 puanlık farklılıklar göze çarpmaktadır. 2011 yılından sonra genel bütçeden eğitim hizmetlerine ayrılan pay artmaya başlamış ve 2014 yılında yüzde 12,42'ye; 2015 yılında ise yüzde 12,48'e yükselmiştir.

Tablo 2. Genel Bütçe Giderleri İçerisinde Merkezi İdarenin Eğitim Hizmetinin Payı (%) (2006-2015)

Yıllar	Merkezi İdare (MEB)
2006	9,23
2007	9,40
2008	10,07
2009	9,83
2010	10,44
2011	11,33
2012	11,40
2013	11,64
2014	12,42
2015	12,48

Kaynak: Tablodaki oranlar tarafımızdan T.C. Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, Genel Yönetim Mali İstatistikleri, www.muhasibat.gov.tr'den düzenlenmiştir.

Türkiye'de yerel bütçeler içerisinde eğitim hizmetinin payı aşağıda Tablo 3'de görüldüğü üzere 2006 yılından (yüzde 4,03) 2008 yılı (yüzde 3,68) hariç 2013 yılına (yüzde 6,73) kadar artmış; 2014 yılından (yüzde 2,99) itibaren düşmeye başlamış ve 2015 yılında (yüzde 2,24) en düşük düzeye ulaşmıştır. Yerel bütçeler içerisinde eğitim hizmetine en çok pay il özel idareleri tarafından ayrılmıştır. 2012 - 2014 yılları hariç ayrılan pay yüzde 20'ler düzeyindeyken, 2012 yılında yüzde 30,88, 2013 yılında yüzde 36,38 ve 2014 yılında yüzde 32,34'lük pay ayrılmıştır. Büyükşehir belediyelerinin bütçeleri içerisinde eğitim hizmetine ayırdıkları pay yüzde 1'e yakınken, yerel bütçeler içerisinde en düşük pay ilçe belediyelerine ve il belediyelerindedir.

Tablo 3. Yerel Bütçeler İçerisinde Eğitim Hizmetinin Payı (%) (2006-2015)

	Yerel	İl Özel	Büyükşehir	Büyükşehir	İlçe
--	-------	---------	------------	------------	------

Yıllar	Yönetimler	İdareleri	Belediyeleri	Dışındaki İl Belediyeleri	Belediyeleri
2006	4,03	22,17	0,73	0,07	0,11
2007	4,24	25,48	0,75	0,07	0,14
2008	3,68	22,99	0,75	0,04	0,15
2009	4,26	25,28	0,74	0,02	0,19
2010	4,05	22,04	0,55	0,02	0,16
2011	4,79	26,02	0,66	0,03	0,29
2012	5,56	30,88	0,70	0,03	0,17
2013	6,73	36,38	0,60	0,03	0,16
2014	2,99	32,34	0,52	0,01	0,18
2015	2,24	24,48	0,61	0,01	0,25

Kaynak: Tablodaki oranlar tarafımızdan T.C. Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, Genel Yönetim Mali İstatistikleri, www.muhasabat.gov.tr'den düzenlenmiştir.

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bir arada yaşamaktan kaynaklanan ve süreklilik, düzenlilik ve aciliyet gerektiren temel ihtiyaçlar yerel yönetimlerce yerine getirilmektedir. Bir takım ihtiyaçlar ise merkezi idare ile birlikte görülmesi gerekmektedir ki, bu tür ihtiyaçlara en iyi örnek eğitim hizmetidir. Eğitim hizmetinin merkezi idare ile yerel yönetimlerce birlikte görülmesinin gerekçesi, kamu ekonomisinin fonksiyonlarından kaynak ayrımında etkinliği sağlamak ve sonuçta toplumsal refahı ençoklaştırmaktır.

Ülkemizde eğitim hizmeti arzı açısından merkezi idare odaklı bir yönetim anlayışı hâkimdir. Eğitim hizmeti arzı ilgili bakanlığın (MEB'in) merkez ve taşra teşkilatı tarafından yerine getirilmektedir. Genel bütçe içerisinde fonksiyonel sınıflandırma bağlamında eğitim hizmetine ayrılan pay, 2006 yılında yüzde 9,23'ten 2015 yılında yüzde 12'48'e yükselmiştir. Merkezi idare açısından bakıldığında, eğitim hizmeti giderlerinin yıllar itibariyle arttığı görülmektedir.

Türkiye'de yerel yönetimlerin eğitim hizmeti arzına yönelik görevleri özellikle il özel idareleri açısından ikili bir değerlendirmeye tabi tutulabilir. İlk olarak, il özel idareleri yetiştirici ve tamamlayıcı sınıf ve kurslar ile isteğe bağlı tamamlayıcı sınıf ve kurslar veren kurumlar açabileceklerine (222 Sayılı Kanun Md. 11 ve 13) yönelik bir görev verilmiştir. Bu çok sınırlı bir eğitim politikası görevini içermektedir. İkinci olarak ise, merkezi idareyi tamamlayıcı ve destekleyici nitelikte olan okul bina yapım, bakım ve onarım giderleri ile eğitim araç-gereçlerinin temin görevinin bulunmasıdır (5302 Sayılı Kanun Md. 6/1-a). Merkezi idareyi

destekleyici ve tamamlayıcı bir nitelik gösteren bu görevi ise merkezi idare ile birlikte bir plan çerçevesinde ve koordinasyon içerisinde yerine getirmektedir (222 Sayılı Kanun Md. 79). Yerel bütçe içerisinde eğitim hizmetinin payı 2015 yılı itibariyle yüzde 25'ler düzeyindedir. Payın bu kadar yüksek olmasının nedeni, bütçelerine gelirlerinin en az yüzde 20 kadar eğitim hizmeti arzı için ödenek koymalarının zorunluluğudur (222 Sayılı Kanun Md. 76/1-b). Bu düzenlemeler ile yönetimler arası hizmet çakışması da ortadan kaldırılmış bulunmaktadır.

Yerel yönetimler içerisinde yer alan büyükşehir belediyelerinin ve ilçe belediyelerinin eğitim hizmetine yönelik görevleri kendi kuruluş kanunda yer almaktadır. Buna göre, 5216 sayılı kanunun 7. maddesinin n bendinde merkezi idareyi tamamlayıcı ve destekleyici nitelikte olan okul binaları yapım, bakım ve onarım giderleri ile eğitim araç-gereçlerinin temin görevleri bulunmaktadır. Ancak, büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin eğitim hizmeti arzının sınırı (görevi), kanundaki “*gerektiğinde*” kelimesi ile tam olarak çizilmemiş, ancak, görev verilmiştir. Merkezi idare ile aralarında planlama ve koordinasyona yönelik herhangi bir düzenleme bulunmaması nedeniyle, kısmi olarak bir hizmet çakışması durumu söz konusu olmaktadır. Ancak, eğitim hizmeti giderleri yerel bütçe içerisinde oldukça düşük bir paya sahiptir (yüzde 0,52-0,75).

Belediyelerin eğitim hizmeti arzına yönelik görevleri de iki açıdan değerlendirilebilir. Birincisi, belediyeler de, il özel idareleri gibi, yetiştirici ve tamamlayıcı sınıf ve kurslar ile isteğe bağlı tamamlayıcı sınıf ve kurslara ait kurumları açabilir (222 Sayılı Kanun Md. 11 ve 13). Bu görevin yanında, merkezi idareyi tamamlayıcı ve destekleyici nitelikte olan okul bina yapım, bakım ve onarım giderleri ile eğitim araç-gereçlerinin temin görevi ikinci grup görevleri (5393 Sayılı Kanun Md. 14/1-b) arasında yer almaktadır. Ancak, büyükşehir belediyelerinde olduğu gibi, belediyelerin tamamlayıcı ve destekleyici nitelikte olan eğitim hizmeti görevini yerine getirmede merkezi idare ile aralarında bir planlama ve koordinasyon olmadığından, kısmen de olsa bir hizmet çakışması durumu ortaya çıkmaktadır. Ancak, yerel bütçe içerisindeki payına bakıldığında, belediye bütçeleri içerisinde eğitim hizmetine ayrılan pay, önemsiz bir düzeydedir (2015 yılı itibariyle yüzde 0,01). Bunun nedeni ise, eğitim hizmeti görevinin belediyelere ikinci grup görevler olarak verilmesi gösterilebilir.

Sonuç olarak, ülkemizde, eğitim hizmetinin arzına yönelik yerel yönetimlere merkezi idareyi tamamlayıcı ve destekleyici olma görevi verilmiştir. Yerel yönetimler eğitim politikalarını şekillendirme ve tamamen kendi öncelikleri ile

sunma görevinin dışında tutulmuşlardır. Diğer bir deyişle, eğitim hizmeti tamamen yerel yönetimlerin yerine getirmesi gereken bir görev olarak verilmemiş, merkezi idarenin uhdesi altında tutularak, özellikle il özel idareleri ile birlikte planlı ve koordineli olarak yürütülecek bir şekilde hizmet bölüşümüne gidildiği görülmektedir. Büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri ile büyükşehir dışı belediyeler açısından merkezi idare ile aralarında hizmet bölüşümünün sınırları il özel idarelerindeki gibi belirgin bir şekilde çizilmemiştir. Eğitim hizmeti arzı büyükşehir belediyelerine “gerektiğinde” yapacakları merkezi idareyi tamamlayıcı ve destekleyici nitelikte bir hizmet, büyükşehir dışı belediyelere ise ikinci grup görev olarak kanunlarla düzenlenmiştir. Eğitim hizmetine yönelik düzenlemelerin bu şekilde oluşmasının temel nedeni, bölgeler arasındaki gelir farklılıklarının eğitimde fırsat eşitliğini sağlamanın önünde bir engel olarak görülüyor olması olabilir.

KAYNAKLAR

Akalın, Güneri, “*Türkiye’de Mahalli İdareler Hizmetleri ve Finansmanı Reformu*”, Çağdaş Yerel Yönetimler, 3:2, 1994, ss. 9-24.

Buchanan, James M and Flowers, Marilyn R., *The Public Finance: An Introductory Textbook*, Sixth Edition, Richard D. Irwin Inc., USA, 1987.

Çetinkaya, Özhan, *Mahalli İdareler Maliyesi*, Ekin Basım Yayım Dağıtım, Bursa, 2009.

Falay, Nihat, “*Yerel Yönetimlerin Hizmet ve Harcama Sorumlulukları*”, içinde: *Mali Yerelleşme: Teori ve Uygulama Üzerine Yazılar*, (Editörler: Ayşe Güner, Serdar Yılmaz), Güncel Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 9-29.

Gündüz, İ.Orçun. ve Agun, B. Hakan, “*Bir Yerel Yönetim Geliri Olarak Yerel İşletme Vergisi: Avrupa Birliği Uygulaması ve Türkiye’de Uygulanabilirliği*”, içinde: *Prof. Dr. Mualla Öncel’e Armağan*, (Editörler: Ertuğrul Akçaoğlu, İnci Solak Akman), I, 243, Ankara, 2009, ss. 229-265.

Güner, Ayşe, “*Nasıl Bir Hizmet Bölüşümü? Temel İlkeler ve Türkiye Uygulaması*”, içinde: *Yerellik ve Politika-Küreselleşme Sürecinde Yerel Demokrasi*, (Editör: Ayşegül Mengi), İmge Kitabevi, Ankara, 2007, ss. 47-66.

Milli Eğitim Bakanlığı, 2015 – 2019 Stratejik Planı, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, 2015.

Musgrave, Peggy B., “*Principles of Interjurisdictional Fiscal Relations*”, içinde: *Merkezi İdare ile Mahalli İdareler Arasındaki Mali İlişkiler*, VII. Türkiye Maliye Sempozyumu, 23-25 Mayıs 1991, Marmaris-Altinyunus, Marmara Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü ve Maliye Araştırma ve Uygulama Merkezi, 1991, ss. 113-139.

Nadaroğlu, Halil, “*Mali Tevzin – Bazı Kamu Gelirlerinin Paylaşılması*”, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, İ.Ü. İktisat Fakültesi, 9, 1963, ss. 171-184.

Nadaroğlu, Halil, “*Mahalli İdareler Maliyesindeki Yeni Gelişmelerin Değerlendirilmesi*”, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, İ.Ü. İktisat Fakültesi, 29. Seri, 1983-1984, ss. 71-92.

Nadaroğlu, Halil, *Mahalli İdareler*, 4. Baskı, Beta, İstanbul, 1989.

Nadaroğlu, Halil ve Keleş, Ruşen, “*Merkezi İdare ile Mahalli İdareler Arasındaki Mali İlişkilerin Dünü ve Bugünü (Türkiye Örneği)*”, içinde: *Merkezi İdare ile Mahalli İdareler Arasındaki Mali İlişkiler*, VII. Türkiye Maliye Sempozyumu, 23-25 Mayıs 1991, Marmaris-Altinyunus, Marmara Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü ve Maliye Araştırma ve Uygulama Merkezi, 1991, ss. 24-52.

Öncel, Yenal, *Mahalli İdareler Maliyesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1998.

Önder, İzzettin, “*Pareto Dengeleri Açısından Bölünmezlik ve Dışsallık Kavramları*”, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Dergisi, İstanbul Üniversitesi, 23, 1974, ss. 1-13.

Prud’Homme, Remy, “*Decentralization*”, içinde: *Merkezi İdare ile Mahalli İdareler Arasındaki Mali İlişkiler*, VII. Türkiye Maliye Sempozyumu, 23-25 Mayıs 1991, Marmaris-Altinyunus, Marmara Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü ve Maliye Araştırma ve Uygulama Merkezi, 1991, ss.186-206.

Reuter, Ernst, “*Belediye Maliyesinin Umumi Meseleleri*”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 1:1, 1943, ss. 108-136.

Taraktaş, Abdurrahman, “*İdareler Arası Mali İlişkiler*”, içinde: *Mahalli İdareler Maliyesi*, (Editör: Tufan Çakır), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2014, ss. 21-32.

Tekin, Fazıl, “*Mali Tevzin*”, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi, 13:1, 1977, ss. 116-163.

TÜSİAD, Yerel Yönetimler: Sorunlar, Çözümler, Yayın No. TÜSİADT/95 – 9/184, İstanbul, 1995.

Yereli, Ahmet Burçin ve Kızıltan, Mustafa, “*Mali Yerinden Yönetim ve Yönetimler Arası Görev Paylaşımı*”, içinde: *Mali Yerinden Yönetim: Teori, Kurumsal Açıklamalar ve Türkiye’ye İlişkin Değerlendirmeler*, (Editörler: Mustafa Sakal, Ahmet Kesik, Tekin Akdemir), , Nobel, Ankara, 2014, ss. 145-166.

Yüksel, Harun, “*Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Hizmet ve Harcamaları ve Mali Yerelleşme-Büyüme İlişkisi*”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Maliye Teorisi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2009.

222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, RGT: 12.01.1961, RGS: 10705.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, RGT: 24.06.1973, RGS: 14574.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, RGT: 10.07.2004, RGS: 25531.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, RGT: 04.03,2005, RGS: 25745.

5393 Sayılı Belediye Kanunu, RGT: 03.07,2005, RGS: 25874.

652 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, RGT: 14.09.2011, RGS: 28054.